

Bescherm de vrijheid van burger en samenleving beter tegen een onverdraagzame godsdienst

Posted on 20 december 2023 by Paul Frentrop

Ieders eigen godsdienst is beter dan het geloof van een ander. Daarin verschilt religieus denken van redelijk denken. Als in de wetenschap wat een ander gevonden heeft beter blijkt te werken, dan neemt iedereen dat over. Bij godsdienst gebeurt dat niet. Mensen van het ene geloof kunnen mensen van een ander geloof vrijwel nooit overtuigen.

Maar ze kunnen het niet laten. 'Tussen kerkgenootschappen is een bron van permanente spanning de bij allen bestaande neiging anderen van hun dwalen te overtuigen en weer in het rechte kamp terug te brengen', schreef Paul Schnabel in 1982 in zijn analyse van de relatie tussen nieuwe religieuze bewegingen en geestelijke volksgezondheid

Nederlandse tolerantie

Er bestaan twee mogelijkheden om die spanning weg te nemen: De ene is de ander de hersens inslaan. Dat gebeurde hier in de tijd van Inquisitie en Watergeuzen en elders nog steeds. Het alternatief is de ander negeren. Dan ontstaat die situatie van geestelijk gewapende vrede die we tolerantie noemen en sociologen pacificatie-politiek. Daar is Nederland wereldberoemd mee geworden.

Die Nederlandse cultuur van negeren die tolereren heet, komt niet uit het niets. Die is gebaseerd op de zekerheid het zelf beter te weten. Een eigenschap die helder naar voren komt in de oer-Hollandse uitdrukking 'iemand (flink) de waarheid zeggen'. Dat is iemand onverbloemd jouw mening over hem geven, waarbij geldt: JOUW mening is DE waarheid.

Zoals Godfried Bomans heeft geschreven: 'Met een Nederlander valt niet te discussiëren. Hij heeft tot het einde toe gelijk en daalt met die zekerheid opgewekt het graf in.' Dat zag hij ook in wat in de politiek een 'debat' wordt genoemd. 'Je hoort zelden discussiëren in de zin van een gedachtenwisseling. Degene die niet aan het woord is, staat hoofdschuddend te wachten. Hij luistert niet. Hij voelt zich onderbroken. En hij duldt deze pijniging alleen door het besef weldra weer aan de beurt te zijn.'

Dat is Nederland! Wat wij tolerantie noemen is in wezen arrogantie; de ander negeren vanuit de zekerheid van het eigen gelijk.

Sprak de slang in het paradijs?

Deze culturele achtergrond kleurt de discussie over 'rechtsstatelijkheid' en 'de grondwet' die het begin van de kabinetsformatie markeert. Maar als we spreken over de wettelijke behandeling van religies moeten we ons goed realiseren dat we bezig zijn met het reguleren van onredelijk gedrag. Dat kan, zo laat de vaderlandse geschiedenis zien, maar zo nu en dan moet de regulering wel worden aangepast.

Religieuze geschillen werden hier de laatste twee eeuwen zonder geweld beslecht. Denk aan de omgang met de Zwijndrechtse Nieuwlichters of de Vijgeboomianen rond 1820 of aan de discussie binnen de Gereformeerde Kerken in 1926 over de vraag of de slang in het paradijs nu wel of niet sprak. Volgens Geert Mak: 'Alles

vervat in keurige taal, maar daaronder voel je een onderwereld van machtsbelustheid, kippedrift, gelijkhebberij en razende woede.'

Een nieuwe religieuze groep

Mijn favoriete voorbeeld dateert uit de Tweede Wereldoorlog. Terwijl de geallieerden Parijs binnentrokken en de Sovjettroepen voor Warschau stonden, vochten in het bezette Nederland christenen gewoon hun onderlinge ruzies uit. Dominee Klaas Schilder werd afgezet als hoogleraar aan de Theologische Universiteit van Kampen en sloeg terug door op 11 augustus 1944 in de Lutherse Burgwalkerk in Den Haag de 'Acte van Vrijmaking of Wederkeer' voor te lezen. Daarmee was een nieuwe religie – 'De Gereformeerde kerken vrijgemaakt' – geboren. Dat is Nederland! (Op 1 mei van dit jaar is die scheiding overigens weer ongedaan gemaakt. Ook dat is Nederland!)

Maar zo gaat het niet meer. In de periode 1860-1960 was Nederland exporteur van religies via 'zending' en 'missie'. Daarna sloeg de religieuze handelsbalans om. We kregen te maken met een nieuwe groep die ervan overtuigd is dat God de aartsengel Gabriël met een boodschap naar Mohammed stuurde. De eerste reactie was die groep net zo te negeren/tolereren als alle inheemse sekten, waarbij kon worden verwezen naar de wet.

Bij de Bataafse revolutie van 1795 (toen in Nederland twee miljoen mensen woonden) was immers de regel ingevoerd dat alle godsdiensten op dezelfde manier moeten worden behandeld. Die aanpak hielp destijds katholieken en joden maar was niet per definitie logisch.

Dat mensen in een rechtsstaat allemaal gelijkwaardig zijn, is gebaseerd op de aanname dat wij allen redelijke wezens zijn. Maar godsdiensten zijn per definitie allemaal onredelijk. En dat impliceert *niet* dat ze allemaal gelijkwaardig zijn. De waarde van een godsdienst hangt af van het zedelijk dividend dat hij uitbetaalt.

Verdraagzaam ook jegens onverdraagzamen?

Erg onredelijke mensen zitten in een psychiatrische kliniek en krijgen daar niet allen dezelfde therapie. Hun behandeling wordt afgestemd op hun ziekteverschijnselen. En er bestaan godsdiensten waarbij tolerant negeren niet werkt. Dat zijn intolerante

godsdiensten. Godsdiensten die er voor blijven kiezen andersdenkenden de hersens in te slaan onder het uitroepen van: '(Mijn) god is de grootste.' Dat gebeurt steeds vaker. Daarom is het dreigingsniveau voor aanslagen al jaren niet meer onder 3 uit 5 geweest en onlangs weer verhoogd naar 'substantieel'.

De reactie 'dat heeft niets met de islam te maken' komt mij voor als de ogen sluiten voor de realiteit. Alleen moslims zijn lid van Hamas. De redenen om weg te kijken zijn niet fraai maar wel bekend: 'Verdraagzaamheid ook jegens onverdraagzamen. Is er prachtiger dekmantel te bedenken voor onverschilligheid of lafheid?' schreef aan het begin van de discussie over regulering van religie Willem Zuidema, boekverkoper te Groningen, waar hij in 1770 geboren was en in 1848 overleed.

Maak sluiting van bepaalde moskeeën mogelijk

De (grond)wet bemoeit zich met religie niet in de eerste plaats om de vrijheid van overtuigingen te beschermen. De wet is vooral nodig om de vrijheid van de individuele burger en de samenleving als geheel te beschermen tegen de invloed van onverdraagzame godsdiensten. Die laatste taak is nu al twintig jaar onbespreekbaar. Zie bijvoorbeeld deze passage uit een interview van begin 2004 met toenmalig VVD Kamerlid Geert Wilders in *HP/de Tijd*:

Volgende week is het vervolgdebat in de Tweede Kamer over de mogelijkheid om bepaalde moskeeën te kunnen sluiten. Wat wilt u precies?

'Voor de goede orde, de meeste moskeeën functioneren naar behoren. Maar er zijn er een stuk of tien die in strijd met de openbare orde opereren. Het gaat hier om moskeebesturen en imams die de beminde gelovigen zo ongeveer tot een heilige oorlog oproepen. Ik vind dat niet kunnen. In dat debat zal ik minister van Justitie Donner vragen om de wet aan te passen, zodat die moskeebesturen in geval van stelselmatige overtreding voor de rechter kunnen worden gesleept en die imams per direct teruggestuurd kunnen worden naar hun hol in Saoedi-Arabië, of weet ik veel waar.'

Laat me raden: Donner zegt dat dat juridisch onmogelijk is.

'Het Burgerlijk Wetboek biedt de mogelijkheid om rechtspersonen voor de rechtbank te ontbinden als zij een bedreiging vormen voor de openbare orde. Maar de wet maakt een uitzondering voor kerkgenootschappen. Daar vallen

moskeebesturen onder. Donner verschuilt zich inderdaad achter de wet, maar ik zal hem aansporen die te veranderen. Dat zal niet meevallen, want de PvdA houdt zich doof voor alles wat met integratie heeft te maken, en voor het CDA is de onschendbaarheid van kerkgenootschappen een *big issue*. Belachelijk natuurlijk, want die uitzondering is nauw gelieerd aan vraagstukken van openbare orde, en wij gaan er in dit land toch niet van uit dat meneer pastoor van z'n preekstoel gaat oproepen tot heilige oorlogen?[…]'

Om daar later nog aan toe te voegen: 'Ik bedacht me net tijdens de plaspauze dat het eigenlijk vreemd is dat wij zo omzichtig omgaan met kritiek op de islam. We kunnen er niet in vrijheid over praten. Pim Fortuyn sprak van een achterlijke cultuur en kreeg half Nederland over zich heen. Maar Fortuyn had gelijk. Let wel, het gaat mij niet om de religie, maar om de politieke cultuur van de islam. Waarom durven wij niet te zeggen dat moslims zich aan ons moeten aanpassen, omdat onze normen en waarden nu eenmaal van een hoger, beter, prettiger en humaner beschavingsniveau zijn?'

Balans is uit het lood

Sinds oktober 2004 moet Geert Wilders worden beveiligd tegen islamitisch geïnspireerde moordenaars. Sinds oktober 2023 zie ik op straat in gele hesjes gestoken 'ordehandhavers' bij pro-Hamas betogingen. En in Arnhem, waar de openbare veiligheid in handen is van iemand die vindt dat mensen die op de PVV stemmen niet bij de politie kunnen werken, kunt u straks worden aangehouden door Bijzondere Opsporingsambtenaren getooid met religieuze symbolen. De balans tussen godsdienstvrijheid en de bescherming van de vrijheid van individuen tégen godsdienst raakt ernstig uit het lood.

Paul Frentrop *was achtereenvolgens journalist, bankier, ondernemer, pensioenbeheerder, hoogleraar en politicus – tot juni 2023 als zelfstandig lid van de Eerste Kamer.*

Wynia's Week *verschijnt 104 keer per jaar met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving. De donateurs maken dat mogelijk.* ***Doet u mee?*** *Hartelijk dank!*